

Pro Typográfia

SZÉPSÉG, MINŐSÉG, KÖNYVEK

Maczó Péter

Bizonyára nem véletlen, hogy a legrangosabb hazai nyomdászati (itt értsd: typographia) termékverseny legnépszerűbb pályázati anyagát évről évre a könyvek teszik ki.

Mert vitathatatlanul ez a legkomplexebb műfaj. Egy könyv a szerzőnél kezdődik, és napjainkban gyakorta már itt tesztet is ölt. A kiadók – mint a benevezett kötetek jelzik – sok külföldi munkát vesznek át és magyarítatnak. Tudjuk jól, mi ennek az oka, és talán örülünk is kell, mert általában a honi könyvkiadás válik színesebbé és színvonalasabbá. Mégis. Igazi öröm, ha olyan kötet kerül a kezünkbe, amely-

nek szerzője és tervezője is magyar. A Pro Typográfia versenyre azért több ilyen könyvet is beneveztek. Nevezni a nyomdák szoktak. Akik büszkék munkáikra és hisznek benne, hogy a könyv szép. Nagyjából igazuk van. Az idei alkalommal 24 pályázó 163 termékkel indult. Ebből 13 kartonált és 50 kemény-

táblás kiadvány volt, azonkívül pedig csomagolóanyag, prospektus, digitális, biztonsági (bélyeg és bankkártya), műves akcidenca tette széles körűvé a zsűri vizsgálódását. Nem mondhatni, hogy ez a teljes magyar nyomdaipar. Bizonyára vannak sokan, akik – épp megbízóik miatt – nem is remélhetik, hogy egy ilyen

Az Art Box gondozta, a Pauker Nyomda kivitelezte a Magyar Vadak című imponáló kötetet. Farkas Anna és Kőfaragó Gyula tördelte a könyvet.

rangos összevetésre elküldjék munkáikat. Tapasztalom, ez gyakran nem a nyomda bűne, ott a kakiból is aranyat lehet csinálni: erre megvan a tehetőségünk (nyomdailag!)... Ami baj, főként az, hogy attól mert szépen kinyomták (csak éppen olvashatatlan), áll a passzer is (de a képszerkesztés csapnivaló) és a tábla nem csámpás (csak semmitmondó), a védőborítón pedig nem vett buborékot a mattfólia (hogy egyébként ízléstelen, torzított cím soraival) hát attól még...

A Gyomai Kner Nyomda készítette a Panem Kiadó megrendelésére az Illustrator CS2 kartonált szak-könyvet: választékos, magyar nyelvű programváltozattal! Belső tipográfia: Papp Gyula Borítóterv: Tóth Attila A kötet nyomdai előkészítését Székffy Tamás végezte.

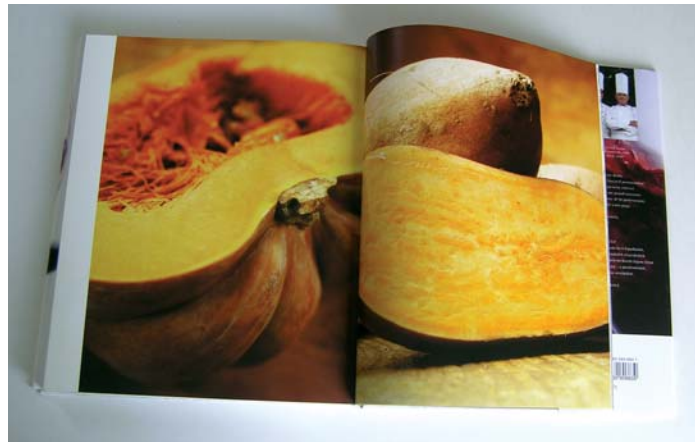
Hűvösen elegáns és funkcionális a Herend könyv, amely a porcelán manufaktúra olykor vitatható ízlésű, de vitathatatlanul minőségi termékeit mutatja. A Prospektus Nyomda munkája. Sajnos a kötet kolofon, azaz kiadói és tervezői megnevezések nélkül jelent meg...

Kalla Kálmán ingerlő könyve az ízekekről szól: Gundel kiadvány. Petrók Ildikó gazdagon illusztrált könyvtervéhez Körmendi Imre hatásos fotóit társította. A keménytáblás kötet a Crew Kft. színvonalas munkája.

Pósa Ede festőművész katalógusa a Grafit Pencil Nyomda gondozásában készült. Érdeme a festményrészletek kiemelése. A belív formalakkozása nekem kissé idegen.

A könyv nem kényszerű tömegszállása szavaknak, mondatoknak vagy egyéb művészi alkotásoknak.

És pár sorral utána: Egy jó könyv létrehozása, a papír tudatos kihasználása, a szöveg tartalmát reprezentáló tipográfiai elrendezés, a fűzés vagy kötés, a belső tartalomnak és a külső alaknak karakterisztikus megformálása – komoly teremtő feladat.

Tehát teremtés, és nem gyártás. Aminthogy a nyomda sohasem volt gyár.

A jó könyv tárgyyszerű és anyagyszerű alkotás.

Kassák Lajos tömörségéhez nehéz valamit is hozzátenni. Sajnos idősebb ma is:

A könyv ellomposodásához és elgiccsesedéséhez a kiadók kapzsisága s az írók nemtörődömsége mellett az úgynevezett „modern” grafikusok is hatásosan hozzájárultak. Ezek az ügyeskező és felületes individuumok tisztára dekoratív felületnek fogják föl a könyv fehér oldalait, sőt gyakran a szöveg közti részeket is, és teleszórják azokat egyéni trükkjeikkel és díszítő kacskaringóikkal.

Tudom, most mit kérdeznének. Hát hogy pontos legyenek,

ezt 1926 májusában írta le Kassák. Most pedig már július van... Egy kicsit odább. Az utolsó idézet azért megszívlelendő:

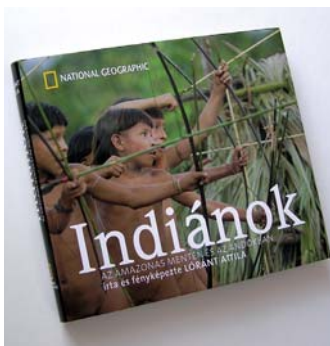
Nem törődve azzal, hogy a fölösleges „díszítés” által a könyv elveszti sajátos karakterét – végzetes hatást gyakorolnak nem csak a közönség esztétikai felfogására, hanem a nyomdász ipar fejlődésére is.

Az elének kerülő könyvek gazdag választéka (és itt ne csak a Pro Typográfia verseny nevezettjeire gondoljunk) mindenféle változatra kínál példát. Ami talán napjaink könyvkiadására jellemző, az a technika kiaknázása egyfelől.

És ezt nehéz megérteni annak, aki saját munkáját hibátlanul elvégezte. Nos, ez a dilemma idén is felmerült. Nem akarom a pályázat ünnepi hangulatát rontani: végül az eredmény azért igenis vállalható. Nyomdász szakmai véleményeken túl az esztétika is mérce maradt. Különös, hogy éppen a téma előtt került kezembe Kassák *Tisztaság* könyve, amelynek markáns szerkezete az avantgárd idén jubiláló mesterének keznyomát őrzi, s könyvről szóló gondolatait tartalmazza. Mindenekfelett érdemes rögtön a könyvről írt első mondatát idézni:

Tudjuk, ezeket részben a kiadó keresi és kéri. És ezek között számos olyan tetszetős megoldás is található, amely nem a műfaj sajátja, és a látványban rejlő csábítás elrontja azt a leg alapvetőbb szándékunkat, hogy a könyv olvasható legyen. Mindenekfelett olvasható. Nem véletlen talán az sem, hogy az efféle versenyekre benevezett kötetek közül igen kevés a csak szöveges. Mintha az már nem is lehetne szép könyv. Emlékszem, régen még komoly kihívás volt a gondosan egyengetett, magasnyomással készülő könyv. A betűk és a sorok szép ritmusa, margók aránya és hozzá a megfelelő papír máig a klasszikus tipográfia legfontosabb elemei. A modern számítógépes tervezés határai sokkal többet

National Geographic és az Indiánok az Amazonas mentén... Azért ez a kötet, mert számos szépen kivitelezett könyve közül ezt nevezte be a Dürer Nyomda. Kemény Zoltán, a híres folyóirat első magyarországi tervezőszervezője jó ritmussal és a különleges téma iránti érzékenységgel állította össze a fotókkal gazdagon illusztrált keménytáblás kötetet.

zett alkotókat ismerhetünk, akik azonban gyakran a divat és a tetszetős csillogás miatt mintha elfelejtenék, hogy az igazi feladat – szolgálat. Reprezentatívnak szánt és alig tartalmú könyvek csábítják a nyájas olvasót, akinek immár olvasnia sem kell. Olyan ez, mint a látványpékség, ahol a frissen sült csemegékre illatos fahéjat szórnak. Máz. Elővesszük a lupénkat, nézzük a rácsot a képek szélén, hogy kilóg-e a cián vagy a magenta. A papír transzparenciát és az ívek hajtogatását. A fűzést és a szálfelsütést, a tábla beégetését meg a fólianyomást. Talán még a könyv belső rendjét, szövegének építkezését is jónak mondhatni... Tudjuk, mi minden kell ahhoz, hogy a kötet szép könyvvé váljon. Kiadó, stúdió, nyomda közös munkája ez.

ígérnek. A tervezés hovatovább a kivitelezéssel társult. A nyomdai formakészítés már nem igényel montírozást. Nyomdagépeinknél a festéktelhelés automatikusan ellenőrizhető, a nyomtatást egyéb luxusszolgáltatások egészítik ki. A példányszám akár a jó sportautók sebessége, percek alatt kifut. Hasonlóan igyekszik lépést tartani a kötészet technológia. Nem is a kínálattal van a baj. És ahogy látom, kevésbé a nyomdák hibája, hogy termékük nem igazán esztétikus. A megbízó feladata volna, hogy a célt legjobban kielégítő könyvet alkosson, terveztesen. Mert a könyveket ma már nem a kiadóknak tervezik. Ez sem baj azonban: a grafikai vagy tipográfiai stúdiókban igazán tehetséges és jól kép-

Bárd Johanna tervezte a Szépművészeti Múzeum katalógusnak csak lekicsinyléssel nevezhető keménytáblás könyvét, amelyet a Stádium Nyomda készített és nevezett. A rangos kötet nem csak súlyával vívta ki a zsűri elismerését..

Különbéféle szép könyv versenyek vannak. Többnyire a kiadók nevezik be munkáikat, de van olyan, ahol a nemzetközi megméretésre már csak a kiválasztottak juthatnak el. A zsűri abból válogathat, ami van. Mert vannak szép könyvek. Vajon lehetne-e olyan szép könyv versenyt rendezni, ahol a tervező, a kiadó és a kivitelező egyaránt felelősséggel és jól végzett munkájának értékében bízva pályázik. Nem a díjért – a szakmai elismerésért – önbecsüléssel. Hogy utoljára az első mondatot visszaidézzem: Mert vitathatatlanul ez a legkomplexebb műfaj... A díjazottaknak jó szívvel gratulálunk!